

УДК 025.5:004.03:027.7(477.74)

А. П. Бахчиванжи, завідувача
Інформаційно-бібліографічним відділом
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Наукова бібліотека
Вул. Преображенська, 24, Одеса, 65082, Україна
Тел. 34-77-89

БІЛОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В НБ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА НАУКИ ТА ОСВІТИ

Стаття публікується з метою довести до користувачів перелік електронних ресурсів, які існують у мережі НБ ОНУ імені І. І. Мечникова, та використовуються в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні.

Ключові слова: електронні ресурси, база даних, інформаційні технології, електронне обслуговування, комп'ютерно-пошукові системи.

Наукова Бібліотека Одеського національного університету є найважливішим структурним підрозділом вузу і покликана, перш за все, забезпечувати інформаційні потреби своїх читачів. Тому сьогодні основна діяльність нашої бібліотеки скерована на удосконалення забезпечення доступу до інформації з використанням новітніх технологій.

Впровадження новітніх інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності, у тому числі і в бібліотечну практику, дозволило нам найбільш ефективно використовувати інформаційні ресурси. Швидко і якісно надавати інформацію читачам, використовуючи при цьому як локальний, так і віддалений доступ до інформації.

Першим етапом на шляху введення електронного обслуговування в науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова в 1999 році був сформований інформаційно-технологічний парк, проведена локально-інформаційна мережа з 86 персональних комп'ютерів, це дозволило, у свою чергу, автоматизувати всі бібліотечні процеси. Силами співробітників відділу інформаційної підтримки був створений сайт, який надав доступ у всесвітню мережу Інтернет. Відкрився Мультимедійний зал і зал Інтернет та електронних документів. У 2005 році наукова бібліотека підключилась до корпоративної мережі університету. Центром автоматизованої бібліотеки став електронний каталог, який, увібрав в себе традиційні карткові каталоги.

Перевага у використанні електронного каталогу полягає в тому, що він дозволяє здійснювати швидкий пошук інформації по будь-якому з елементів опису документа і їх комбінаціям, а також виконувати складні читачькі запити. Електронний каталог НБ ОНУ відображає всю літературу, що надійшла до її фондів з 2000 р.: книги, періодичні і продовжуючі видання, документи на електронних носіях. Всього на 1. 01. 07 рік електронний каталог має 221186 записів і може задовольнити інформаційні потреби користувачів різних категорій.

Значну частину нашого каталогу складають статті з періодичних і продовжуючих видань. Електронна картотека статей ведеться з 2001 р. В картковому каталозі картотека статей не ведеться.

Доступ читача до електронного каталогу дозволяє не тільки можливість пошуку літератури, але і можливість оформлення електронного замовлення. Система електронного замовлення в НБ ОНУ була впроваджена з серпня 2004 року.

З появою в бібліотеці комп'ютерно-пошукових систем і придбанням баз даних виникла необхідність чергування в залі Інтернет та електронних документів співробітників інформаційно-бібліографічного відділу. Перш ніж надавати і рекомендува-

ти читачам нові ресурси, бібліографам необхідно самим вивчати інтерфейс пошукової системи, проглядати зміст документів в базах даних, визначати стратегію пошуку і лише після цього пропонувати даний ресурс. Досвід показує, що і надалі необхідно оцінювати переваги і недоліки наданих баз даних. Таким чином, бібліографи постійно повинні аналізувати інформаційні можливості, швидкість отримання інформації, її хронологічний обсяг, а також, засоби надання результатів пошуку. Здійснюючи чергування в читальному залі Інтернета та електронних документів, бібліограф виконує роботу бібліографа-консультанта і оператора. В обов'язки бібліографа входить: з'ясування мети приходу, оформлення талона-відвідувань, рекомендація необхідної БД та правила користування їми. Бібліографи зобов'язані при необхідності допомогти створити Word-документ, роздрукувати або перенести інформацію на інформаційний носій.

Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова веде обслуговування читачів з використанням своїх створених БД, придбаних та одержаних в дар. На сьогоднішній день бібліотека володіє 45-ма такими БД. 41 БД доступні користувачам з яких 21 БД створена науковою бібліотекою ОНУ — це:

Електронний каталог книг — відображає всю літературу, що надходила в бібліотеку з 2000 року, а також літературу фондів ч/залів і учбових абонементів минулих років.

Електронна картотека статей — відображає статті з періодичних і продовжуваних видань (з 2001г.)

Тезаурус — інформаційно-пошуковий словник ключових слів, який характеризує зміст документа (з 2000г.)

Над створенням цих БД працював і продовжує працювати весь колектив бібліотеки.

Перелік періодичних видань, одержуваних НБ ОНУ імені І. І. Мечникова — БД періодичних видань, яка щорічно оновлюється.

Зведений покажчик журналів які одержали бібліотеки м. Одеси — ця БД щорічно оновлюється відділом комплектування. Вона була створена для бібліотек які входять в методичне об'єднання нашого міста, а також в допомогу нашим користувачам.

Всі вище перераховані інформаційні ресурси доступні, як з залу Інтернет та електронних документів, так і для віддаленого користувача (<http://www.lib.onu.edu.ua>).

Бібліографічні покажчики які були створені за період з 2000-2007рр. також доступні користувачу в електронному варіанті.

Біобібліографічні словники:

Професори Одеського (Новоросійського) університету — біографічні статті професорів Одеського (Новоросійського) університету

Випускники Одеського (Новоросійського) університету — біографічні статті випускників Одеського (Новоросійського) університету

Біобібліографічні покажчики присвячені провідним ученим університету:

Івану Івановичу Пузанову — заслуженому діячу науки України, професору Одеського державного університету.

Топчієву Олександрю Григоровичу — завідувачу кафедри економічної та соціальної географії Одеського національного університету імені Іллі Мечникова, доктору географічних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України, члену Вченої ради Українського географічного товариства та голові Одеського відділення УГТ, Голові Одеського відділку Асоціації картографів України, члену Бюро Південного наукового центру Національної академії наук України.

Дмитру Павловичу Урсу — доктору історичних наук, професору кафедри нової та новітньої історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Шуйському Юрію Дмитровичу, доктору географічних наук, професору, завідувачу кафедри фізичної географії і природокористування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна.

Тематичні покажчики:

Дарувальники Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова

Причорноморські німці (1803-2003)

Добродійність в Одесі

Поляки в Одесі

Острів Зміїний

Також користуються попитом у читачів і такі БД як:

Оформлення бібліографічного списку літератури — правила опису літератури за ВАК виданням при написанні дисертацій, авторефератів, дипломних та курсових робіт.

Праці вчених ОНУ — біословник (з 2003 р.)

Каталог XVI — опис видань XVI ст. за фондами НБ ОНУ імені І. І. Мечникова

Державний реєстр книжкових пам'яток України — група документів яка включена до державного реєстру з основного фонду НБ ОНУ імені І. І. Мечникова

Довідково-інформаційний фонд бібліографічного відділу — універсальні енциклопедії, словники та бібліографічні покажчики та ін. Література довідкового характеру.

Сьогодні одним з найактуальніших напрямків роботи з інформаційними ресурсами для бібліотек і організацій, яким необхідна оперативна і надійна інформація, є повнотекстові бази даних. Як правило, доступ до такого вигляду інформаційних ресурсів здійснюється за допомогою Інтернету.

Для успішного забезпечення учбового і наукового процесів Науковою бібліотекою ОНУ було придбано ряд повнотекстових БД, доступ до яких можна дістати тільки в Інтернет-залі електронних документів.

Ліга: ЗАКОН — це професійна правова система, призначена для оперативного доступу по всьому спектру актуальної правової інформації. Інформаційне наповнення системи — це нормативно-правові документи найвищих органів державної влади України, прийняті Верховною Радою України — з 1991 р.; документи міністерств та інших органів державної виконавчої влади, а також документи, зареєстровані в Міністерстві юстиції України з 1 січня 1993 р.; документи законодавчих і виконавчих органів влади СРСР і УРСР, що не втратили силу до теперішнього часу, а також всі міжнародні договори які були ратифіковані Україною.

Всі документи згруповані по розділах, з урахуванням яких необхідно вести пошук: “Загальне законодавство”, “Столичне законодавство”, “Регіональне законодавство”, “Судова практика”, “Законопроекти” і та ін.

Пошук може здійснюватися з використанням декількох типів інструментів:

За реквізитами, за контекстом, за тематичним напрямом.

У системі передбачена можливість друку текстів цілком, і їх фрагментів, списків документів. У 2006 році наукова бібліотека ОНУ придбала 4 клієнтські місця для самостійної роботи читача.

East View — компанія Іст В'ю Паблікейшнс одина з провідних постачальників інформаційних продуктів і послуг з Росії, країн СНД, Балтії, Китаю і Кореї. Штаб-квартира знаходиться в Міннеаполісі (США), пропонує різноманітні інформаційні продукти і послуги, в числі яких: повнотекстові бази даних. Як правило, доступ до такого вигляду інформаційних ресурсів здійснюється в режимі онлайн. Повнотекстові БД є зручними за пошуковою системою та інтерфейсом. Нові щоденні надходження видань і наявність архіву в кожній БД допомагають одержувати відповіді на найрізноманітніші питання. Наша бібліотека надає своїм користувачам доступ до 3-х БД Іст В'ю.

Універсальна база даних “Періодичні видання України” — яка складається з найважливіших газет та журналів України охоплює декілька десятків видань на російській, українській та англійській мовах в яких глибоко представлені політичне, економічне та культурне життя України.

Видання із суспільних і гуманітарних наук і літературно-художні журнали — Основу цієї бази даних складають журнали, а також видання АІЦ “Наука” Російської академії наук, які охоплюють незалежні політико-аналітичні і наукові періодичні видання.

Бібліотечна справа і інформаційне обслуговування — Спеціалізована повнотекстова база даних включає найважливіші професійні періодичні видання на російській мові, присвячені теорії і практиці бібліотечної справи.

Рубрікон — це інформаційно-довідкова система, найбільший енциклопедичний ресурс Інтернету, об'єднуючий універсальні енциклопедії та словники, такі як: Велика Радянська енциклопедія, Російський енциклопедичний словник, Енциклопедичний словник Брокгауза і Ефрона, а також Всесвітній біографічний словник та багато інших словників з різних галузей знань.

Повнотекстова БД дисертацій — Наукова бібліотека ОНУ забезпечила доступ в режимі on-line посторінкове читання дисертацій, з гуманітарних і природничих наук, що зберігаються у фондах РД бібліотеки. Архів з 1944 р., щорічне поповнення близько 17000 тис. кандидатських і 8000 докторських дисертацій. Для роботи з текстом дисертацій читачі проходять спеціальну реєстрацію в секторі обліку в НБ ОНУ імені І. І. Мечникова.

Кліматичний кадастр України — довідник клімату України. Офіційний нормативний документ держгідрометеослужби України.

Членство в бібліотечному консорціумі “Інформатіо — Консорціум” дає нам можливість мати доступ в режимі онлайн до повних текстів журналів видавництва EBSCO Publishing на англійській мові.

EBSCO — ця компанія пропонує широкі можливості пошуку інформації для будь-якої категорії користувача. Система містить доступ майже до 150 баз даних. Для українського користувача “Інформатіо-Консорціум” пропонує 10 найпопулярніших баз даних. Наша бібліотека дістала доступ до 5 таких БД компанії EBSCO Business Source Premier, Academic Search Premier, Regional Business News, Eric, Medline. Наприклад: в Academic Search Premier (ASP) текстові журнали представлені в області таких наук, як біологія і медицина, хімія, зв'язок і комунікації, інформатика, освіта, інженерні науки, дослідження навколишнього середовища і екологія, історія, лінгвістика, філософія, фізика, політика і політологія, психологія і психіатрія, релігія і теологія, соціологія і сфера соціальних досліджень.

Business Source Premier (BSP) пропонує саму вичерпану колекцію наукових видань по економіці, менеджменту, маркетингу, фінансам і т. д., а також необмежений доступ до більшості провідних економічних журналів.

Regional Business News — повнотекстові матеріали видань США по бізнесу.

Eric — містить повнотекстові збірки і матеріали з проблем освіти, включає відсилання на додаткові джерела інформації, алфавітний покажчик і реферати більше 1000 журналів.

Перевага EBSCO в тому, що ця компанія надає більшість академічних видань і з великою глибиною. Останніми роками основним форматом надання наукової статті стали PDF-зображення. Саме PDF дозволяє правильно відобразити наукові формули, рівняння, діаграми, графіки, таблиці і та ін.

ІНІОН — політематична база даних. Надходження до фонду бібліотеки ІНІОН РАН. Зміст: економіка і економічні науки, політична економія, демографія і демографічні процеси, філософія, соціологія, проблеми релігії, історія, археологія і етнографія, проблеми держави і права, політологія і політичні науки, наукознавство, екологія, освіта і культура, мовознавство, літературознавство.

Типи джерел: статті з журналів і збірок, книги (монографії, щорічники, збірки статей, матеріали конференцій, бібліографічні покажчики і та ін.), депонуючі рукописи, автореферати дисертацій.

Зміст запису: бібліографічний опис першоджерела з анотацією на російській мові. Пошук здійснюється за словником, за ключовими словами, автором.

Реферативні БД:

Falcon — Інформаційні ресурси з науки і техніки. Що генеруються у Вініті РАН Росія. Відбір публікацій здійснюється з світового потоку науково-технічної літератури. Річний об'єм складає близько мільйона описів російських і зарубіжних першоджерел. Вони охоплюють наступні області науки і техніки: автоматика і електроніка, біологія, геологія, гірська справа, інформатика, механіка, металургія, охорона навколишнього середовища, транспорт та ін.

Пошук дозволяє використовувати такі елементи опису як автор, заголовок документа, ключові слова і словосполучення, реферат, рубрики, рік видання.

Джерело — Український реферативний журнал (УРЖ) тепер і на (CD) за період 1999-2001г. БД містить друкарські наукові видання з природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук. Вона виходить у 3-х серіях. Це збірки наукових робіт, матеріалів конференцій, підручники для вузів, періодичні видання. Пошук документів можна здійснювати за автором, назвою (чи словами з назви), тематичними розділами, роком видання, а також за будь-яким терміном з тексту.

Intas — (Міжнародна Асоціація з Розвитку Співпраці із Вченими з Нових Незалежних Держав (ННГ) колишнього Радянського Союзу. Intas встановлена Європейським Союзом і 32 країнами Європи для того, щоб підтримувати дослідницькі проекти і співтовариства видатного наукового рівня, які взаємовигідні для вчених з країн-засновників Intas і ННГ. Intas виступає як інформаційна платформа в країнах колишнього Радянського Союзу, надаючи інформаційну підтримку вченим і організаціям ННГ.

Завдяки Intas бібліотека НБ ОНУ імені І. І. Мечникова отримала можливість безкоштовно користуватися електронними БД:

База даних безкоштовних електронних журналів — близько 4000 примірників.

Springerlink — одна з всесвітніх ведучих баз даних повнотекстових академічних журналів з природничих і гуманітарних наук більше 500 назв. Пошук можливий постатейно або за датою та номерами журналів.

Blekwel Publishig — це всесвітнє ведуче видавництво, яке надає доступ до 330 повнотекстових журналів і книг. Статті доступні у форматі HTML і PDF.

Мультимедійні видання (мультимедіотека з 2002 р.) — Наукова бібліотека ОНУ придбала колекцію мультимедійних документів з історії, мовознавства, культури та мистецтва. Серед них: “Художня енциклопедія зарубіжного класичного мистецтва”, “Російські художники XII-XX ст.”, “5555 Шедеврів світового живопису”, “Путівник по Петергофу”, “Енциклопедія з історії Росії 862-1917 pp” та ін.

Таким чином, НБ ОНУ імені І. І. Мечникова, володіючи величезним потенціалом інформаційних ресурсів, надає унікальну можливість для своїх читачів користуватися всім багатством світової і наукової періодики у електронному форматі. Робота з Інтернет ресурсами істотно відрізняється від традиційних бібліотечних процесів, але, як і будь-яка інша сфера діяльності у бібліотечній справі, вимагає певних навиків та досвіду, підвищення кваліфікації для використання інформаційних БД.

А. П. Бахчиванжи, заведующая
Информационно-библиографическим отделом
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Научная библиотека
Ул. Преображенская, 24, Одесса, 65082, Украина
Тел. 34-77-89

БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В НБ ОНУ ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ

Статья публикуется с целью донесения информации пользователям о наличии перечня электронных ресурсов НБ ОНУ имени И. И. Мечникова, которые используются в информационно-библиографическом обслуживании.

Ключевые слова: электронные ресурсы, пользователь, база данных, информационные технологии, электронное обслуживание, компьютерно-поисковые системы.

A. P. Bakhchivangi,
Scientific Library of the Odessa Mechnikov National University
24, Preobragenskaya St., Odessa, 65082, Ukraine
Tel. 34-77-89

THE LIBRARY AND INFORMATION MAINTENANCE FOR THE USE OF SCIENCE AND EDUCATION IN THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESSA MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY

Summary

The article contains the information on the availability of electronic resources in the Scientific Library of the Odessa Mechnikov National University which are being used in information and bibliographical service.

Keywords: electronic resources, user, base of data, information technologies, electronic service, computer and searching systems.